

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวไทย จีน และตะวันตก ในกรุงเทพฯ พ.ศ. 2398 - 2453
ชื่อนิสิต	นางสาวสาวิตรี ทัพพะสุต
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ปิยนาด มุขนาค
ภาควิชา	ประวัติศาสตร์
ปีการศึกษา	2526

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวไทย จีน และตะวันตก ซึ่งเป็นกลุ่มชน 3 กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในกรุงเทพฯ ตั้งแต่ภายหลังจากการทำสนธิสัญญาเบาริงกับอังกฤษใน พ.ศ. 2398 จนถึงสิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใน พ.ศ. 2453 การศึกษาแบ่งออกเป็น 5 บท คือ บทที่ 1 ว่าด้วยการก่อตัวและการขยายตัวของชุมชน ตลอดจนขอบริเวณที่หึ่งของชุมชนทั้ง 3 กลุ่ม บทที่ 2 กล่าวถึงรายละเอียดของแต่ละชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวกับโครงสร้างของสังคม ความสัมพันธ์ภายในชุมชน และวิถีการดำเนินชีวิตในชุมชนนั้น ๆ บทที่ 3 เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างทั้ง 3 ชุมชน บทที่ 4 กล่าวถึงปัญหาความขัดแย้ง และผลกระทบของปัญหาในระหว่าง 3 ชุมชนดังกล่าว บทที่ 5 เป็นการศึกษาถึงนโยบายของรัฐบาลไทยในการปกครองชุมชนชาวไทย จีน และตะวันตก ในกรุงเทพฯ และจบลงด้วยบทสรุป

ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวไทย จีน และตะวันตกในกรุงเทพฯ นั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ความสัมพันธ์ทางค่านเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางค่านสังคม ในค่านความสัมพันธ์ทางค่านเศรษฐกิจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 พวก คือ

1. ความสัมพันธ์ในระหว่างฝ่ายผู้ประกอบการ ถึงแม้ว่าชนชั้นสูงของทั้ง 3 ชุมชนจะมีการเข้าหุ้นร่วมกันดำเนินกิจการก็ตาม แต่ส่วนมากแล้วความ

สัมพันธ์ในระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจจะเป็นบทบาทของชาวจีนและชาวตะวันตกมากกว่า ชาวไทยมิได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวเท่าใดนักเพราะไม่มีความชำนาญทางค่านนี้ ขณะเดียวกันผู้ดำเนินการทางธุรกิจก็มีความสัมพันธ์กับผู้ใช้งาน คือชาวไทย และ ชาวจีน ค่วย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและผู้บริโภค ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เห็นได้ชัดเจนในระหว่างชาวไทยและชาวจีนเป็นสำคัญ ชาวตะวันตกมีค้อยไค้มาเกี่ยวข้องกับค่วยเท่าใดนัก เพราะการค้าของชาวตะวันตกเป็นการค้าขายส่ง หรือกิจการส่งเข้าและส่งออกสินค้า

สำหรับความสัมพันธ์ทางสังคมนั้น ประกอบค่วยความสัมพันธ์ใน 3 ลักษณะ คือ

1. ความสัมพันธ์ทางค่านวัฒนธรรม โดยทั่วไปแล้วชาวไทยและชาวจีนมีความผสมกลมกลืนกันทางวัฒนธรรม โดยที่ชาวจีนจะกลายเป็นฝ่ายที่กลายมาเป็นไทยมากกว่า อย่างไรก็ตามชนชั้นสูงของไทยและจีนนั้นมีการรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาค่วย เพราะต้องการแสดงว่าตนมีความเจริญเท่าเทียมกับอารยประเทศ ซึ่งจะมีผลในการติดต่อกับชาวตะวันตก ส่วนชาวตะวันตกนั้นไม่ปรากฏว่าเป็นฝ่ายรับวัฒนธรรมไทยและจีน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชาวตะวันตกถือว่าตนเป็นผู้มีวัฒนธรรมสูง จึงมิได้รับวัฒนธรรมจากผู้ที่ยกย่องว่า

2. ความสัมพันธ์ทางศาสนา ที่เห็นได้ชัดเจน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยและจีน เพราะมีความเชื่อพื้นฐานใกล้เคียงกันอยู่แล้ว รวมทั้งมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมค่านต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้แล้ว ชาวจีนจำนวนหนึ่งมีความสัมพันธ์ทางศาสนากับชาวตะวันตกอีกค่วย คือ นับถือศาสนาคริสต์ ทั้งนี้เนื่องจากทั้ง 2 ฝ่ายต่างก็ได้รับผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

3. ความสัมพันธ์ทางค่านบริการสาธารณประโยชน์ ในประเด็นนี้จะเห็นได้ถึงบทบาทของชาวตะวันตกมากกว่าคนกลุ่มอื่น เพราะเป็นกิจการที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถในวิทยาการสมัยใหม่ ในขณะที่ชาวไทยและชาวจีนยังไม่มีความรู้ในค่านนี้เพียงพอ โดยมีทั้งกิจการที่ให้เปล่าและหวังผลกำไร

นอกเหนือจากความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันแล้ว ทั้ง 3 ชุมชนนี้ยัง
 ได้มีปัญหาความขัดแย้งกันมางประการ แต่ไม่รุนแรงเท่าใดนัก และทางรัฐบาล
 ก็สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่าง
 ชุมชนชาวไทย จีน และตะวันตก ในกรุงเทพฯ ระหว่าง พ.ศ. 2398 - 2453
 นี้เป็นไปในทางที่ดีมากกว่าการมีปัญหาระทบกระทั่งกัน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัย
 สำคัญหลายประการ ประการแรก คือบริเวณที่ตั้งชุมชนของทั้ง 3 กลุ่มชนนี้
 ค่อนข้างมีการแบ่งแยกกัน มิได้ปะปนกันอยู่ทั่วพระนคร ซึ่งจะเป็นเหตุแห่งความ
 ขัดแย้งกันได้ง่าย ประการที่ 2 แต่ละชุมชนนั้นไม่สามารถรวมตัวกันภายใน
 ชุมชนอย่าง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ บางก็มีข้อขัดแย้งภายในชุมชนของตน
 ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องแสวงหา
 ความสัมพันธ์กับชุมชนอื่น เพื่อผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นสำคัญ ประการที่ 3
 คือ การดำเนินนโยบายของรัฐบาลซึ่งพยายามปกครองทั้ง 3 ชุมชนนี้ให้อยู่รวม
 กันอย่างสันติสุข โดยมีนโยบายสำคัญ คือ การขจัดสาเหตุแห่งความขัดแย้ง
 ระหว่างแต่ละชุมชน รวมทั้งพยายามเอาใจชาวจีนและชาวตะวันตก ซึ่งมีความ
 สำคัญต่อการปรับปรุงประเทศในขณะนั้น อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็ได้คอยควบคุม
 มิให้ชาวต่างชาติพวกหนึ่งพวกใดมีอิทธิพลมากเกินไป ซึ่งจะนำไปสู่ความกระทบ
 กระทั่งระหว่างกันได้ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชาว
 ไทย จีน และตะวันตกในกรุงเทพฯ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นไปในทางที่
 ดีมากกว่าจะมีปัญหาขัดแย้งกัน